

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_ZSV_055
Předmět:	Základy společenských věd
Tematický okruh:	Člověk jako občan
Autor, spoluautor:	Mgr. Markéta Macháčková
Název DUMu:	Právní základy českého státu
Pořadové číslo DUMu:	15
Stručná anotace:	Výukový materiál se zabývá problematikou Ústavy ČR a Listinou základních práv a svobod. Podrobněji rozebírá jednotlivé hlavy české ústavy a obsahuje krátké ukázky z této ústavy. Součástí materiálu je také test, který slouží k prohloubení znalostí žáků.
Ročník:	3.
Obor vzdělání:	63 – 41 – M/01 Ekonomika a podnikání
Metodický pokyn:	Žáci použijí snímky závěrečného testu, které slouží k upevnění a zapamatování faktických informací. Jejich cílem je správně vyřešit testové úlohy.
Výsledky vzdělávání:	Žák objasní význam práv a svobod, které jsou zakotveny v českých zákonech, a popíše způsoby, jak lze ohrožená lidská práva obhajovat.
Vytvořeno dne:	22. 3. 2013
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

Právní základy českého státu

Ústava ČR

= konstituce

- je právním předpisem nejvyšší síly
- současná česká ústava platí od **1. 1. 1993** (tedy od vzniku samostatné ČR), schválena byla 16. 12. 1992 (od té doby prošla několika změnami)
- skládá se z preambule a 8 hlav, které mají 113 článků

Preambule

- = slavnostní, úvodní text
- odkazuje na historické tradice české státnosti
- hlásí se k demokracii

My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, v čase obnovy samostatného českého státu, věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé, odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti, jako součást rodiny evropských a světových demokracií, odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství, odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu, prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců přijímáme tuto Ústavu České republiky.

Hlava první

- má název základní ustanovení
- vymezuje podstatu a základy České republiky, jejího politického systému, obsahuje např. informace o hlavním městě a státních symbolech

Čl. 1

Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

Čl. 4

Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

Čl. 14

(1) Státními symboly České republiky jsou velký a malý státní znak, státní barvy, státní vlajka, vlajka prezidenta republiky, státní pečeť a státní hymna.

Hlava druhá

- má název moc zákonodárná
- orgánem moci zákonodárné je Parlament ČR, přináší informace o této instituci, volbách atd.

Čl. 16

(1) Poslanecká sněmovna má 200 poslanců, kteří jsou voleni na dobu čtyř let.

(2) Senát má 81 senátorů, kteří jsou voleni na dobu šesti let. Každé dva roky se volí třetina senátorů.

Čl. 19

(1) Do Poslanecké sněmovny může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 21 let.

(2) Do Senátu může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 40 let.

Čl. 45

Návrh zákona, se kterým Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas, postoupí Poslanecká sněmovna Senátu bez zbytečného odkladu.

Hlava třetí

- má název moc výkonná
- týká se prezidenta, vlády a ministerstev

Čl. 54

(1) Prezident republiky je hlavou státu.

(2) Prezident republiky je volen v přímých volbách.

(3) Prezident republiky není z výkonu své funkce odpovědný.

Čl. 59

(1) Prezident republiky složí slib do rukou předsedy Senátu na společné schůzi obou komor.

(2) Slib prezidenta republiky zní: "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí."

Čl. 76

(1) Vláda rozhoduje ve sboru.

(2) K přijetí usnesení vlády je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů.

Hlava čtvrtá

- má název moc soudní
- charakterizuje soudní soustavu ČR a její základní úkoly

Čl. 82

(1) Soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí. Jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat.

(2) Soudce nelze proti jeho vůli odvolat nebo přeložit k jinému soudu; výjimky vyplývající zejména z kárné odpovědnosti stanoví zákon.

(3) Funkce soudce není slučitelná s funkcí prezidenta republiky, člena Parlamentu ani s jakoukoli funkcí ve veřejné správě; zákon stanoví, se kterými dalšími činnostmi je výkon soudcovské funkce neslučitelný.

Čl. 84

(1) Ústavní soud se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenováni na dobu deseti let.

(2) Soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu.

(3) Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.

Hlava pátá, hlava šestá

- pátá hlava má název Nejvyšší kontrolní úřad

Čl. 97

(1) Nejvyšší kontrolní úřad je nezávislý orgán. Vykonává kontrolu hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu.

(2) Prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu jmenuje prezident republiky na návrh Poslanecké sněmovny.

(3) Postavení, působnost, organizační strukturu a další podrobnosti stanoví zákon.

<http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/ustava-cr.shtml>

- šestá má název Česká národní banka

Čl. 98

(1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o cenovou stabilitu; do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.

(2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.

<http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/ustava-cr.shtml>

Hlava sedmá

- má název územní samospráva
- vymezuje základní samosprávné celky v rámci ČR

Čl. 99

Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.

Čl. 100

(1) Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody.

(2) Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku.

(3) Vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem.

Hlava osmá

- má název přechodná a závěrečná ustanovení

Čl. 109

Do doby zřízení státního zastupitelství vykonává jeho funkce prokuratura České republiky.

Čl. 110

Do 31. prosince 1993 tvoří soustavu soudů též vojenské soudy.

Čl. 113

Tato Ústava nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1993.

<http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/ustava-cr.shtml>

Listina základních práv a svobod

- je součástí ústavního pořádku ČR
- skládá se z preambule a 6 hlav:
- **první** – obecná ustanovení
- **druhá** – základní lidská práva, politická práva
- **třetí** – práva národnostních menšin
- **čtvrtá** – hospodářská, sociální a kulturní práva
- **pátá** – právo na soudní a jinou ochranu
- **šestá** – ustanovení společná

Závěrečný test

1. Rozhodněte o pravdivosti tvrzení

- a) Mocí zákonodárnou se zabývá pátá hlava ústavy.
- b) Současná ústava platí od vstupu ČR do EU, tedy od roku 2004.
- c) Ústava prošla několika změnami.
- d) V první hlavě se objevuje informace o hlavním městě.

2. Kdy se česká ústava naposledy měnila, která změna to byla?

3. Rozdělte uvedené pojmy do tabulky:

právo na zabezpečení v nemoci, svoboda projevu, petiční právo, právo na spravedlivou odměnu za práci, právo volit, právo na vzdělání

Politická práva	Hospodářská, sociální a kulturní práva

Řešení závěrečného testu

1. A) NE; B) NE; C) ANO; D) ANO
2. V roce 2012, když se schválila přímá volba prezidenta, tak bylo nutné změnit tuto část ústavy. K přímé volbě prezidenta došlo v lednu 2013.
3. Tabulka:

Politická práva	Hospodářská, sociální a kulturní práva
Svoboda projevu	Právo na zabezpečení v nemoci
Petiční právo	Právo na spravedlivou odměnu za práci
Právo volit	Právo na vzdělání

Použitá literatura

DVOŘÁK, Jan. Odmaturuj! ze společenských věd. Aktualiz. vyd. 1. Brno: Didaktis, c2008, 256 s. ISBN 978-80-7358-122-0

Ústava České republiky, dostupné na:

<http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/ustava-cr.shtml>